

ד"ר שוקי רייס – אמנות העריכה בספר יהושע - מבנה, אידיאולוגיה והיסטוריוגרפיה

מחקר זה מבקש להוכיח שלספר יהושע יש מבנה ספרותי שלם, המעיד על מעשה עריכה כולל ושהוא נוטל תפקיד של ממש בעיצוב המגמה האידיאולוגית של הספר.

סיפורי ספר יהושע מצטיינים במבנה חוזר שיש בו ניגודיות בין הצלחה לכישלון ובין צייתנות ומסירות ליוזמות אנושיות. הניגודים מצויים בתיאורי המלחמות על כיבוש הארץ וברשימות הנחלות של השבטים, כאשר צייתנות ומסירות מופיעים לצד הצלחה מופלאה וההפך: יוזמות אנושיות ואי צייתנות של העם בהנהגת יהושע מובילים להסתבכויות ולכישלונות.

המבנה הספרותי החוזר מלמד על המגמה התיאולוגית של הספר המבקש לחנך את קוראיו לחובת הצייתנות וההתמסרות לצו האלוהי, כשהוא משתמש לשם כך בחומרי העלילה של כיבוש הארץ וההתנחלות.

מחקר זה עושה שימוש בדרכי הקריאה הספרותית ובדגש על ההיבט המבני. הניתוח המבני בוחן את חומרי העלילה ואת מרקם המילים תוך עמידה על אנלוגיות ועל התפתחות העלילה, שמעידות על העיצוב הספרותי שבמעשה העריכה הכולל. ההגדרות המבניות של ספר יהושע מתבססות על שלושה פרמטרים: 1. אלמנטים מבניים צורניים; 2. מרקם הלשון; 3. זיקה מוטיבית ותכנית-תמטית. תיחום החטיבות, כמו גם היחידות והסיפורים הקטנים, נעשה על פי ההגדרות המקובלות במחקר: אינקלזיו, אינברסיו, סיומים אטיולוגיים, סיום על פי כותרות ופתיחות חדשות ועוד. הקביעות הצורניות מחוזקות באמצעות המרקם הלשוני והאמצעים הספרותיים השונים. נבחנים קשרים לשוניים, מוטיביים ותמטיים בין הסיפורים, ואשר על פיהם נקבעת המסגרת של החטיבה הגדולה, שמורכבת ממחרוזת סיפורים.

הבנת המבנה מהווה תשתית לבחינת זיקת הגומלין בין הסיפורים והרשימות ובינם לבין עצמם. זיקות אלו יוכחו באמצעות קונוונציות ספרותיות מקובלות: הכפל והחזרה וקישורים מוטיביים ותמטיים. בניסיון להתחקות אחר דרך עיצוב הסיפורים נבדק משקלם היחסי של סיפורים שונים באמצעות בירור היחס בין זמן הסיפור לזמן המסופר.

מחקר זה מבקש להוכיח, שהקשרים בין הסיפורים של ספר יהושע אינם רופפים ואינם מתבססים אך ורק על העיקרון הכרונולוגי, אלא יש בהם עלילה בעלת מבנה סיבתי הדוק למדי. לעתים, מתקיים קשר זה אף בין סיפורים שרחוקים זה מזה מבחינה כרונולוגית ובמיקומם בספר, ולמרות זאת יש ביניהם חוטים מקשרים, בדרך ההבטה לפנים או לאחור.